

İDARE MERKEZİ
ANKARA, İstanbul Caddesi
Maarif Eminliği yanında

İSTANBUL BÜROSU
İstanbul, Ankara Caddesi
No — 87

HAYAT

Flatı her yerde 15 kuruş
seneligi, posta ile 7,5 Türk Lirası
(Ecnebi Memleketlere 7,5 Dollar)

Abona ve ilan için İstanbul
bürosuna muracaat edilir
Yazı işlerinin mercii Ankara
merkezidir

Hayata, daima hayata.. Dünyaya daha çok hayat katalım!

— NIETZSCHE —

Cilt: V

Ankara, 21 Mart 1929

Sayı: 121

Garp Edebiyatı :

Loti'den Yeni Bir Kitap

Pierre Loti.. en sade hislerle dolu ruhu hem de bir muamma kadar der'in olan adam.. pek basit kelimelerle anlattığı en sade şeylerde şiiri, musikiyi ve resmi ebediyen muti cariyeler gibi emrine rametmiş lâyemut artist.. Bu son günlerde çıkan (Journal intime)'in yani ruznamesinin ikinci cildi, her sahifesinin verdiği emsalsiz tesir ile insanı yeniden büyülüyor. Büyü, gerçekten büyü. Çünkü, tahlil edilirse, acele yazılmış notlardan ibaret olan bu kitabın bu kadar tesir etmesi hakikaten garip.

Kitap 197 sahifeden ibaret. Bu sahifelerin bir kısmını, verenden genç ölen ve Loti'nin bir başka eserinde hatırasına uzun ve nefis sahifeler tahsis edilmiş olan Madame Lee Childe'den, annesinden, meşhur Alphonse Daudet ile Emile Pouillon isminde bir başka edipten gelmiş mektuplar teşkil ediyor. Diger taraftan, Loti'nin esasen hemen bütün romanları, hemen bütün hayatınca yazdığı bu ruznamelerden kesilip alınarak bir az düzeltmiş parçalarıdır. Nitekim, 14 kânunuevvel 1882 den 17 mart 1885 e kadarki zamanı ihtiva eden bu cildin içinden ayrılan parçalar, (Propos d'exil) ve (Figures et choses qui passaient) ismindeki eserlere geçmiş. Fakat kalan şeylerle bu kitap gene ne güzel!.. Evet büyü.. sadece büyü.

İlave edeyim ki, Loti'nin, içinde hiç hikâye malzemesi olmadan sade ömrünü anlatan eserlerinden bu dördüncüsüdür. (Le roman d'un enfant) ve (Un jeune officier pauvre) hayatında

çıkıyordu. (Le journal intime) serlavhası altında çıkacak ciltlerin ise, oğlu ancak ikincisini çıkaracağına ve 1850 de doğmuş olan Loti vefat edeli de dokuz sene olduğuna göre, son hastalık senelerine rağmen de daha her halde altı yedi cilt ümit edebiliriz..

Ruzname, söylediğim gibi, bu ciltte 14 kânunu evvel 1882 den başlıyor. Loti Şerburg limanındadır. Seyahatten, daha doğrusu vazifeden dönüyor: bahriye zabiti olduğunu tabii biliyoruz. On gün sonra, Loti Brötanya'nın bir küçük kasabasındadır. Bir macera peşinde bulunuyor. Son baharda kardeşini görmeye gelmiş ve hüsnü pek tesir etmiş bir kızla, leziz bir saat geçirmek istiyor. Sanmaktadır ki, kollarını uzatır uzatmaz, o kollarına düşecek. Fakat bu kız mağrur ve pâktır. Ve ummadığı bir ret karşısında, Loti ihtirasının aşka tahavvülünü anlıyarak ona teklifi izdivaç eder. Kız nişanlıdır ve nişanlısına sadıktır. Kalbinde büyük bir ıstırapla, Loti döner. Bilâhara tekrar göreceğimiz bu hüsnü heykeli bakireden ayrılarak, kitabın yapraklarını çevirelim. Şimdi Loti, Hindiciniye harbetmeye giden gemilerden birindedir. Ve yolunun bütün uğraklarını, kaleminin bir iki fırçasile conlandırdırıp ilerler. İşte Cezair, Portsait, Süveys, Bahriahmer, Aden, sonra işte Hint denizi, kalın bulutlarının insanı sanki bir gece içinde mahbus kıldığı Seylân, Bengal körfezi, Malaka boğazı ve artık yeşil cehennem dediği Aksay şark.

Buraya varır varmaz Loti'nin,

ölümün eşiğine gelişini ve sonra daha genç vücudunun bütün saklı kuvvetleri sayesinde esrarengiz bir şekilde dirilmesini anlatan çok güzel iki sahife. Teşrinisani 28 de, Loti Parise çağrılıyor. Tecziye edileceğine hatta belki de tardedileceğine ihtimal vermektedir. Harekâtı harbiyeyi anlatan ve (Figaro) gazetesinde neşredilmiş bir makale, bahriye nezaretinde büyük hiddetler uyandırmış ve Loti hesap vermek üzere çağırılmıştır. Şimdi tekrar seyahat tahassüsleri; Saygon, Singapur, ve Singapurda, gece olurken, kırlarda, geçen sene de görüp hüsnüne hayran kaldığı hintli bir kızla geçirilen bir aşk saati, bunun enfes tasviri. Sonra gene Seylân, Kolombo, Aden. Adende, kaplan profilli, bir tunç heykel. Güzel kolları çok ağır bilezikler ve acayip Afrika mücevherleri taşıyan bir habes kadını. Şapdenizi geçilirken, pek yükseklerinde yuvarlak bir ayın parladığı sıcak ve sakin bir gecede, otuz dört yaşına giriş. Ve tekrar Süveys, Portsait, Mesina boğazı, Tulon, nihayet Paris.

Ve Pariste mesele pek çabuk halledilir. O sırada, Loti'nin en güzel eserlerinden olan (Mon frère yves) en mühim fransız mecmuasında, (Bevue des deux mondes) da çıkmış, ve bu eserin yaktığı hayranlık ateşlerinde, nezaret erkânının iğbiraru gazebi geçip gitmiştir. Zaten de Loti'nin bilâhara (Annamda üç muharebe günü) serlavhası altında ve kitaplarının birinde çıkan bu makalesinde, muâheze edilecek tek söz yoktur.

Loti bir kaç gün daha Pariste

kalır. Bir gece, iki eski askerile ve bunların muhip ve muhibbele-rile beraber apaşların balozlarında sabahi eder, ve sabahlayın bun-larla ebedî dostluk vaitleri taati ederek ayrılır. Ertesi gece, çiçek-lere boğulmuş bir ziyafet masa-sındadır, ve giranbaha elmaslarla tutuşan asil ve dilber kadınlardan çok geç vakıt, daimî dostluk vaitlerinin ve dün geceki gibi gene görüşmek kararlarının taati-sile ayrılır. Ve biz, bu satırlardan, Loti'nin her şeyde bin bir fark gördüğünü zanneder gibi olurken, her şeyi ve her kesi bir görüşünü zannettirmek isteyişini de okuyoruz.

1884 eylülünde, Loti Brötan-yaya gider. Almak istediği halde reddedilmiş olduğu genç kızı bir kerre daha görecektir. O şimdi nişanlının zevcesi olmuştur, ve Loti kenîsini hatırasında kalmış şeklinden de daha güzel bulur. Bu sefer kadın, kânunuevvel içinde onun olmağı kabul eder. Sonra da gelmeyecektir, günahi hayalen kabule bile^omasum ve mağrur ruh tahammül etmemiş-tir. Ve Loti'ye yazdığı bir mektup-ta, onunla mektuplaşabileceğini, fakat hiç, hiç bir zaman onun olmayacağını yazar. Sonra, Loti dayanamayıp onun yaşadığı kasa-baya gidince, bir buseden, «belki ben de seni seviyorum, fakat bir daha hiç gelmeyeceksin!» denerek verilmiş bir buseden sonra, kalbinde ihtimal hiç dinme-yecek bir sızı ile döner.

Lâkin acaba bu aşk ve bu kadın sahih mi? Kendisini ölüm döşeginde bile andığını bildiğimiz halde, Aziyade isimli çerkes cariyenin de hakikî olduğuna inanmıyoruz ki! Şeklini sevme-yerek uzun ve galiba sarışın olmadığına esef ettiğini başka bir kitabında yazan Loti, bu malik olmadığına yandığı şekli boyalarla, uzun ökçeler ve sıkı korselerle temine çalıştığı gibi, hayatının en mahrem sahifelerinde de belki

duyulmamış aşkların hikâyesile kendisine olmamış zevklerin lezzetini tattırıyordu. En sıkıcı ve öldürücü yerlerden ayrılırken bu yerlerin matemini tuttuğu halde, her yerde dört beş yerin birden tahassürünü duyan. hep dolaşmakla geçen hayatının her yeni safhasına kederle girdiği halde bu safha kapanırken buna yanan.. pek basit hem de emsalsiz derecede muammalı ruhun kendi kendince hakikat diye yemin ettiği şeye de inanmak güc. Bir balıkçı kızı olduğu halde zevce yapmak istediği o pek genç kız ve hatta Portsaitteki, Süveyşte ve Adendeki bir saatlik maşukalar; belki sadece hayalinin kızları. Fakat ne beis var ki, bunların

hepsini nefis ve ateşten satırlar içinde görüp hepsinin heykelî ve ihtiras dolu vücutlarını uzun uzun düşünürüz..

Son sahifelere ise, bahriye zabitimizi gene Tonkine ve Tonkin'in kanlı ve maceralı haya-tına gönderdiklerini okuyoruz. Ve 17 mart 1885. tarihli son yaprağın sonunda, ihtiyarlanmış annesile evinin öteki ihtiyar kadınlarını, ruhunda bir şey yırtılıp sızlayarak, fakat uzakta olmak isticali içinde bağrına basup evinden ayrılıyor.

Uzaklaşacağına yana yana bir an evvel uzaklarda bulunmağa iştihak... İşte yalnız bu satır da tek mil Lotinin tarifi olabilir.

NAHİT SIRRI

Köy Gençleri...

*Dağlar ay ışığında eriyor birer birer..
Gümüşten pul giyerek raksediyor serviler.
Köpüklü derelerin uyarak ninnisine...*

*Bu gece çamlar penbe çimentli yollar sarı..
Yorgun yorgun dönerken son harman yolcuları
Burada rastgelecek mahmur sevgilisine...*

*Son nefes gibi sönük can verirken ışıklar.
Yiğitlerin alınından kaybolur kırıksıklar,
Ve ufka uzanırlar kazanmakçin «Yarın» ı...*

*Bu çarıklı erlerin gözünden kan aksa da,
Şerepli bir alınla erişirler maksada..
Çelenkle süsleyerek hayatın yollarını...*

TAHA AY